

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

**INSTITUTIONEN FÖR
SOCIOLOGI OCH
ARBETSVETENSKAP**

STOLTHET OCH SKAM I FÖRÄLDRASKAPET

En kvalitativ intervjustudie om föräldrars
upplevelse av föräldraskapet utifrån
genusideologier, stolthet och skam

Frida Bengtsson

Examensarbete för

Kandidat i Sociologi

15 hp

Handledare: Veronica Grönlund

Termin/år: VT2022

Abstrakt

Studien syfte är att undersöka hur genusbaserade förväntningar och normer bidrar till mammor och pappors upplevelse av föräldraskapet utifrån stolthet och skam. Genom semistrukturerade intervjuer fick tre mammor och tre pappor berätta om sina erfarenheter av föräldraskapet. Teorier som varit vägledande är genusideologier enligt Hochschild (2012), Scheff om stolthet och skam (1988,1990, 2003) och Wettergren emotionssociologi (2012). Intervjuguiden var konstruerad enligt teman som berörde jämställdhet i föräldraskapet, skam i föräldraskapet, stolthet i föräldraskapet samt stolthet och skam kopplat till föräldraskap och karriär. Resultatet visade att föräldraskapet präglades av upplevelser av stolthet och skam och att dessa upplevelser kunde härledas till såväl traditionella som jämställda ideal. Motstridiga ideal beskrevs där traditionella normer och jämställdhetsnormer bidrog till hur förväntningar på mammarollen och papparollen skiljde sig åt. Mammor mottog mer skambeläggning och pappor fick mer beröm.

Titel: Stolthet och skam i föräldraskapet – en kvalitativ intervjustudie om föräldrars upplevelse av föräldraskapet utifrån genusideologier, stolthet och skam

Författare: Frida Bengtsson

Handledare: Veronica Grönlund

Examinator: Carl Cassegård

Typ av arbete: Examensarbete för kandidat i sociologi, 15 hp

Tidpunkt: VT2022

Antal tecken inkl. blanksteg: 69666

Syfte och frågeställningar: Syftet med uppsatsen är att belysa hur genusbaserade förväntningar och normer hänger samman med mammor och pappors upplevelse av stolthet och skam i föräldraskapet. Frågeställningar att besvara: Vilka upplevelser har mammor och pappor av stolthet och skam i föräldraskapet? Finns det några skillnader av deras upplevelser av stolthet och skam och hur tar de sig i så fall i uttryck? Hur uttrycks samhälleliga normer kring föräldraskap i mammors och pappors upplevelser av stolthet och skam?

Metod och material: Kvalitativ intervjustudie med tre mammor och tre pappor

Huvudresultat: Föräldraskap bidrar med både stolthet och skam för mammor och pappor. Motstridiga genusideologier beskrivs som avgörande i upplevelsen och bidrar till att mammor får utstå mer skambeläggning från omgivningen och att pappor får mer beröm.

Nyckelord: Föräldraskap, stolthet, skam, genusideologi

Tack!

Jag vill rikta ett stort tack till min fantastiska handledare Veronica Grönlund. Det har varit otroligt givande att diskutera med dig och känna ditt stöd. Tack för din positivitet och varma uppmuntran under uppsatsens utmaningar - din kunskap och kompetens har varit ovärderlig. Jag vill också tacka de sex föräldrarna som avsatte sin tid och delade med sig av sina erfarenheter under intervjuerna, utan er hade det inte varit möjligt!

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
2. Bakgrund och problemformulering.....	6
3. Syfte.....	7
3.1 Frågeställningar.....	7
4. Tidigare forskning.....	8
4.1 Känslomässigt arbete kopplat till föräldraskap.....	8
4.2 Traditionella könsrollers bidrag till mammaskam.....	8
4.3 Traditionella könsrollers bidrag i pappors upplevelse av föräldraskap.....	9
4.4 Sammanfattning tidigare forskning.....	10
5. Metodbeskrivning.....	10
5.1 Val av metod.....	11
5.2 Intervju och intervjuguide.....	11
5.3 Transkribering och analys.....	11
5.4 Urval och urvalsprocess.....	12
5.5 Informanter.....	12
5.6 Etiska överväganden.....	13
5.7 Intervjuarens reflexivitet.....	14
6. Teoretiskt ramverk.....	14
6.1 Emotionssociologi.....	14
6.2 Thomas Scheff om primäremotioner och sociala band.....	15
6.3 Stolthet och skams påverkan på självbilden.....	15
6.4 Stolthet och skam i förhållande till normer.....	15
6.5 Arlie Rusell Hochschild om genusideologier.....	16
6.6 Sammanfattning teoriavsnitt.....	17
7. Resultat och analys.....	17
7.1 Normer och föreställningar om könsroller i föräldraskapet.....	17
7.2 Skam i föräldraskapet.....	19
7.3 Stolthet i föräldraskapet.....	23
7.4 Skillnader i föräldraskapet kopplat till stolthet och skam.....	26
8. Diskussion och slutsats.....	29
9. Avslutande reflektion.....	31

10. Litteraturlista.....32
11. Bilagor.....34

1. Inledning

Mitt intresse fångades en dag av ett inlägg på den sociala plattformen LinkedIn. I inlägget beskrev en nybliven pappa om valet att vara föräldraledig och hur det orsakat honom ambivalenta känslor då han funderat kring om föräldraledighet passade hans yrke. Han funderade kring hur kunder och leverantörer skulle reagera om han var frånvarande och möjligheten att faktiskt ta ut föräldradagar. Inlägget rundades av där han uttryckte den stora stolthet han kände när han valt att ta ut föräldradagarna trots allt. Kommentarsfältet fylldes med hejarop och gillamarkeringar, främst från manliga kontakter som uttryckte stor beundran för skribentens beslut. Hos mig som kvinna väcktes helt andra känslor. Jag började fundera hur inlägget hade tagits emot om det i stället varit en kvinna som varit skribenten. Hade inlägget fått samma slagkraft, är det ens okej för en kvinna att känna sig stolt över att hon är hemma och tar hand om sitt barn? Inlägget fångade mitt intresse där jag kände en vilja att söka förståelse för föräldrars känslomässiga upplevelse av föräldrarollen. Jag funderade kring hur stolthet i föräldraskapet verkar ha en stor betydelse för självbilden där bekräftelsen från andra spelar en roll. Paradoxen i fenomenet blir å andra sidan samhällets skambeläggning om föräldraskapet inte passar in i den förväntade ramen. Sofia Björk (2018) beskriver svårigheten dagens föräldrar upplever i strävan att kombinera samhällseliga förväntningar på arbetslivet med de nya jämställdhetsideal som finns på föräldralivet. Kvinnor och män förväntas arbeta heltid i samma utsträckning men också bedriva ett jämställt föräldraskap. Min avsikt är att söka förståelse för hur normer utgör en roll för emotioner i föräldraskapet och fånga hur *stolthet* och *skam* uttrycker sig i navigeringen och balansgången av motstridiga ideal.

2. Bakgrund och problemformulering

Sverige hade under 2021 (Eige, 2021) högst jämställdhetsindex inom EU vilket gör Sverige till ett av de mest jämställda länderna i världen. Det går i linje med Antony Giddens (1993) som beskriver dagens moderna samhälle som en social ordning där kvinnor för första gången genom historien kräver att bli jämställda med män. Det råder ett framväxande ideal om jämställdhet i den intima sfären där samma rättigheter utlovas oberoende av könstillhörighet. Beck och Beck-Gernsheim (1995) beskriver hur män och kvinnor alltmer författar sina egna livsstilar och att kampen att skapa harmoni mellan familj och karriär är betydande. Individualiserade samhällen innebär frigörelse från genusbaserade normer och hur det sociala livet blir öppnare än någonsin. Könstraditionella roller där mannen ansågs vara ansvarig familjeförsörjare och kvinnan ansvarig för barn och hushåll är enligt Beck och Beck-

Gernsheim (1995) inte längre normerande i samhället. Trots Sveriges framfart kring jämställdhetsnormer konstaterar Försäkringskassan (Försäkringskassan, 2022) att kvinnor år 2020 fortfarande står för majoriteten av föräldrapenningdagar. Evertsson, Boye och Erman (2015) diskuterar hur idén om jämställt föräldraskap i Sverige är centralt närvarande men att traditionella normer på mamman som primärvårdare utgör hinder för fördelningen av föräldradagarna. Ett centralt problem blir därför diskussionen kring varför. Hur kommer det sig att trots ideal om jämställdhet och inga formella mekanismer som aktivt upprätthåller ojämställdhet resulterar i att det ändå inte är jämställt? Ett förslag till förståelse av denna problematik kan vara att kombinera Hochschilds (2012) idé om genusideologier med Wettergrens (2012) emotionssociologi och koppla till Scheffs (1988, 1990, 2003) teori om stolthet och skam som grundläggande förståelse för mänskligt beteende. Jämställdhet är ett aktuellt ämne som diskuteras frekvent. Min avsikt är att med uppsatsens hjälp höja en röst för jämställdhet och bidra med kunskap inom jämställdhetsforskningen.

3. Syfte

Syfte med uppsatsen är att belysa hur genusbaserade förväntningar och normer hänger samman med mammors och pappors upplevelse av stolthet och skam i sitt föräldraskap. Premissen för uppsatsen är att emotioner utgör länken mellan individ och struktur. Genom att undersöka föräldrars emotionella upplevelse av föräldraskapet skapas en förståelse för vilka normer och förväntningar som svenska föräldrar idag behöver förhålla sig till. Utifrån semistrukturerade intervjuer med tre mammor och tre pappor ämnar uppsatsen undersöka stolthet och skam i föräldraskapet utifrån Hochschild's (2012) teori om genusideologier där jag betraktar emotioner som centrala i vår navigering bland samhällseliga normer. Jag avser bidra med en nyanserad bild av föräldraskapet och belysa de sammanhang dessa känslotillstånd infinner sig i.

3.1 Frågeställningar

1. Vilka upplevelser har mammor och pappor av stolthet och skam i föräldraskapet?
2. Finns det några skillnader av deras upplevelser av stolthet och skam och hur tar de sig i så fall i uttryck?
3. Hur uttrycks samhällseliga normer kring föräldraskap i mammors och pappors upplevelser av stolthet och skam?

4. Tidigare forskning

I sökning av tidigare forskning fann jag en mängd studier gällande föräldraskap där jag valt ut relevant forskning jag inspirerats av och som kommer fungera som underlag i uppsatsen. De centrala teman jag valt ut berör emotioner kopplat till föräldraskap, hur traditionella genusroller påverkar föräldrars navigering i livet och hur skam har en negativ påverkan på föräldrars välmående.

4.1 Känslarbete kopplat till föräldraskap

Björk (2018) undersöker genom kvalitativa intervjuer hur svenska föräldrar känslomässigt hanterar balansen mellan jämställdhet, föräldraskap och arbete. I artikeln beskrivs Sverige som ett föregångsland med etablerade verksamheter finansierade av staten för barnomsorg. Trots det så beskriver föräldrar svårigheten att kombinera samhällseliga förväntningar som finns på föräldraskap och arbetsliv. Kvinnor förväntas arbeta fullt ut som männen och män förväntas ta ut samma mängd föräldraledighet som kvinnor. Motstridigheten blir en balansgång som beskrivs som svår när motsättande normer spelar en roll. Björk (2018) beskriver hur skam och skuld¹ är två känslotillstånd som kan tänkas uppstå när individer går emot rådande normer. Att följa normer innebär känslor av tillhörighet och en vilja att reproducera normerna. Resultatet av studien visar att föräldrars känsloliv påverkas av normer och att känslorna var avgörande för upplevelsen av föräldralivet. Förhandlingen mellan normer och känslor är hela tiden närvarande för att beskriva den navigering som föräldrar handskades med i förhållande till motstridiga ideal. Min uppsats ämnar vidareutveckla förståelsen av föräldrars känsloliv och fokusera på begreppet skam kopplat till föräldraskapet men också bidra med motsatsparet i form av begreppet stolthet.

4.2 Traditionella könsrollers bidrag till mammaskam

Meeussen och Van Laar (2018) beskriver hur traditionella normer kring moderskapet bidrar till att kvinnor sätts i ramar för att uppnå ”perfekt” moderskap. Studien är en psykologisk enkätstudie med syfte att undersöka samhällskrav kopplat till föräldraskap och arbetsresultat, där mammarollen beskrivs som centralt livsmål där kvinnan uppnår sin kvinnlighet. Kvinnor förväntas ta ansvar, åsidosätta sina egna behov och tillgodose barnets. Dessa sociala förväntningar spelar en stor roll i människors kognition och beteende där individen känner

¹ Till skillnad från skam beskrivs skuld som en emotion som uppstår när individen överträder ett värdesystem. När andra eller du själv anser att dina handlingar uttryckts på ett felaktigt eller orätt sätt; ”jag gjorde fel” snarare än ”jag är fel” (Hays, 1996)

tillhörighet genom att följa normer och misslyckande vid motsatsen. Forskarna av studien argumenterar för att konsekvenserna att utsättas för press som mamma innebär ökad risk för lägre självförtroende, ökade stressnivåer samt ökade skuld- och skamkänslor. Utbrändhet är även en tänkbar konsekvens samt en negativ relaterad koppling i balansen av familjeliv och arbete vilket leder till lägre karriärsambitioner.

Liknande beskriver Jean-Anne Sutherland (2010) om hur drivkrafter att prestera som ”den goda mamman” fokuserar på interaktionell och institutionell dynamik av drivkraften snarare än psykologisk. Specifikt menar hon att föreställningen om att mammor känner skuld och skam i strävan efter ”det goda moderskapet” är genomgripande i vår kultur. Ämnet är inte hittills studerat med djupare sociologisk blick trots att begreppet ”mom-shaming” spelar en stor roll i mediala sammanhang och vanligt förekommande i kvinnors vardag (Sutherland, 2010). Hays (1996) beskriver hur kvinnors upplevelse av skuld och skam kopplat till föräldraskapet är vanligare förekommande trots att både föräldrarna har samma ansvar för barnet. Min studie ämnar fortsätta diskussionen som Meeussen och Van Laar, Sutherland och Hays fört. Sutherland (2010) beskriver avsaknaden av kvalitativa studier om moderskap kopplat till skam och där ämnar min studie vara ett bidrag. Jag anser även att det finns ett intresse kring att problematisera normers roll i föräldraskapet som man. Min studie kommer använda sig av skam och stolthet som motsatspar för att försöka förstå vidden av föräldrars känslomässiga upplevelse.

4.3 Traditionella könsrollers bidrag i pappors upplevelse av föräldraskap

I en artikel från 2013 undersöker Björk hur normer spelar en roll i pappors föräldraskap. Studien bygger på intervjuer med svenska pappor där balansen mellan arbete och barnomsorg utifrån rådande faderskapsideal och maskulinitetsnormer diskuteras. Hon argumenterar för att studier med svenska män är av särskilt intresse då Sverige har en lång historia präglad av att aktivt främja jämställdhet där nya jämställda manliga roller är närvarande i samhällsdebatten. Det nya faderskapet och den fortsatta kraften av traditionella tankegångar där män sågs primära familjeförsörjare utgör en paradox att förhålla sig till. Trots Sveriges framfart inom jämställdhetsdebatten tar kvinnor fortfarande uteslutande ut mest föräldradagar och deltidsföräldradag. Studien ämnar nå pappors förhandlingar gällande den moraliska förståelsen av deras arbetsarrangemang och omsorg där motstridiga ideal om maskulinitet och faderskap utgör en viktig roll. Resultatet av studien visade att flera pappor tvingas ta hänsyn till flera uppsättningar av motstridiga normer i vägledningen att försöka framställa sina handlingar och de själva som moraliskt begripliga. Genom vardagen förändrar och överträder

pappor ofta faderskapsnormer men samtidigt fortsätter reproduktionen av andra traditionella normer (Björk, 2013).

I en studie av Marttila och Skoglund (2020) intervjuas pappor med avsikt att nå upplevelsen av jämställdhet i föräldraskapet. Forskarna beskriver hur normer kring faderskap under lång tid varit under förändring och att traditionella könsroller spelar en mindre roll då jämställt föräldraskap uppmuntras. Resultatet av studien beskriver pappornas positiva inställning till jämställt föräldraskap men att samhällsstrukturer och biologin ibland kan verka som hinder i dessa ambitioner att vara jämställda. Samtliga pappor i studien beskriver hur trots önskan kring att vara mer delaktig eller närmre barnet stod biologiska faktum såsom amning i vägen. Fler pappor i studien resonerade kring hur de upplevde att det missade viktiga händelser kopplat till barnet på grund av att de inte var där den första tiden och att en förvirring uppstod kring föräldrarollens betydelse. En pågående konflikt mellan att vara delaktig och omsorgsfull å ena sidan och försörjande och praktisk å andra sidan.

Min uppsats ämnar fördjupa förståelsen av pappors upplevelser av föräldraskap då jag under mitt sökarbete fann få liknande studier. Min avsikt är att se hur samhällseliga normer och förväntningar bidrar till upplevelsen av stolthet och skam i föräldraskapet. Utifrån Björks (2013) tidigare forskning ämnar min studie att söka förståelsen för de emotioner som uttrycks genom navigeringen av dessa motstridiga normer män tvingas förhålla sig till.

4.4 Sammanfattning tidigare forskning

Björk (2018) tittar till viss del på upplevelsen av skam men berör inte kontrasten stolthet. Två av artiklarna belyser den skambeläggning som uttrycks vanligt förekommande hos mammor och hur skam står i positiv relation till psykisk ohälsa. Ingen av artiklarna talar närmre kring pappors upplevelse av skam i föräldraskapet och min avsikt är att undersöka det närmre. Mitt bidrag är även att undersöka emotionen stolthet och fokusera på eventuella skillnader i föräldrars upplevelser av emotionerna.

5. Metodbeskrivning

I det här avsnittet kommer jag redogöra för de metodologiska överväganden som har skett under uppsatsens process. För att uppnå hög trovärdighet och visa på transparens (Yin, 2013:31) kommer följande avsnitt beskriva val av metod, urval, intervjuguide, analys och transkribering samt etiska överväganden och forskarens reflexivitet.

5.1 Val av metod

För att besvara frågeställningarna och min problemformulering valde jag att använda mig av kvalitativ forskningsdesign då uppsatsen ämnar för att fånga den kontextuella rikedomen (Yin, 2013:15) i föräldrars vardagsliv. Studien avser att fånga individers erfarenheter och bidra med komplexitet och djup för mänskligt socialt beteende (Yin, 2013:19f).

5.2 Intervju och intervjuguide

Uppsatsen kommer utgå ifrån primärdata av kvalitativa intervjuer som tematiskt har konstruerats. Intervjuerna har skett med tre mammor och tre pappor för att fånga föräldrarnas olika erfarenheter och för att belysa eventuella mönster eller skillnader. Intervjuerna varade i 35–45 minuter ansikte-mot-ansikte med undantag för en intervju som skedde via ett digitalt möte. Intervjuguiden skapades med bakgrund i mina frågeställningar där jag ville ha öppna frågor för att låta intervjupersonen tala relativt fritt och utifrån sina egna erfarenheter. Intervjuguiden var semistrukturerad vilket innebär ett öppet samtal där intervjupersonen innehar relativt mycket kontroll (Dalen, 2011:36f). Semistrukturerad intervjuguide ger forskaren möjlighet att aktivt lyssna men är flexibel i sitt förhållningssätt och lämnar plats för följdfrågor. Det bidrar till ett levande material och en minskad risk att missa berikande information (Yin, 2013:138). I intervjuguiden konstruerades teman bestående av introduktion, jämställt föräldraskap, stolthet och skam kopplat till föräldraskap samt föräldraskap och karriär kopplat till stolthet och skam (se bilaga 2). Introduktionen blev ett sätt att lära känna respondenten och övriga teman konstruerades utifrån mitt syfte och frågeställningar för att nå respondenternas subjektiva upplevelse.

5.3 Transkribering och analys

Jag har använt mig av tematisk analys vilket innebär att identifiera, beskriva och analysera teman och subteman genom kodningsprocessen (Bryman, 2018:702). Transkriberingen av materialet skedde ordagrant och lades in i textform. Efter transkriberingen kodade jag materialet genom öppen kodning som syftar till att identifiera eventuella kategoriseringar och användbara begrepp (Dalen, 2011:79f). Begreppen stolthet och skam valdes som huvudteman och markerades löpande genom transkriberingen. Därefter delade jag upp mina två teman till underteman med avsikt att identifiera och särskilja erfarenheter och uppkomsten till stolthet och skam. Underteman blev därför skam orsakat av omgivningen, skam orsakat av individer i närheten och skam knutet till könsroller. Jag behandlade begreppet stolthet på liknande sätt där jag försökte hitta mönster till hur och varför stolthet uppstod. Vidare fortsatte jag med

andra teman knutna till min problemformulering såsom förväntningar på föräldraskapet, sociala mediers betydelse för stolthet och skam och upplevelsen av karriär kopplat till föräldraskap. Jag färgmarkerade, skrev stödord i marginalen för att hålla isär kodningarna, visualisera mönster och organisera texten.

5.4 Urval och urvalsprocess

I kvalitativ forskning värderas reflektionen gällande urvalsprocess då avsikten är att representera information från ett brett spektrum. Risker för snedvridning kan uppstå om källor valts ut för att bekräfta förutfattade meningar snarare än skapa en komplexitet av motstridiga data (Yin, 2013:93). I sökandet av respondenter till mina intervjuer skapade jag därför en annons (se bilaga 1) och publicerade den i föräldragrupper på Facebook. I annonsen beskrev jag uppsatsens syfte och etiska principer (se senare avsnitt) där respondenterna blev varse om att förutsättningarna för intervjun. Jag gjorde ett avsiktligt urval där jag sökte föräldrar i alla åldrar med enda krav att ha minst ett barn hemmaboende. Anledningen var att skapa en avgränsning och nå en urvalsgrupp som visar på bredd men samtidigt är identifierbar för tänkbara mönster (Yin, 2013:93). Att ha hemmaboende barn som kriterium är även fördelaktigt då informanterna delger sina erfarenheter i realtid snarare än genom minnen och på så sätt speglar verkligheten såsom den är idag. Urvalet skedde sedan genom ett bekvämlighetsurval, vilket innebär att intervjupersonerna valdes ut av tillgänglighet (Yin, 2013:93). Detta med hänsyn till den geografiska avgränsningen samt tidsfristen; de respondenter som svarade först intervjuades. Urvalsprocessen kan tänkas innebära snedvridning då det finns en risk att endast nå respondenter som är intresserade av att delta. Skam kan tänkas vara ett känsligt ämne individer undviker prata om, vilket är viktigt att reflektera kring.

5.5 Informanter

Jag fann tre mammor och tre pappor bosatta i Göteborg med omnejd. Föräldrarna hade minst ett barn hemmaboende och levde alla i relationer som barnets andra förälder. Viss bakgrundsinformation om respondenterna kommer att presenteras för att få en insikt i varje individs roll och livssituation med avsikt att bidra med större förståelse i analysdelen där valda citat kommer att presenteras. Följande namn är pseudonymer och endast påhittade.

Informant 1 – Klara, 26 år gammal. Bor med fästman och ett barn på 1,5 år som precis börjat förskolan. Klara tog ut samtliga föräldradagar.

Informant 2 – Karl, 38 år gammal. Bor med fästmö och deras barn på 1 år. Karls fästmö är

föräldraledig och skall vara det fram till höst 2022.

Informant 3 – Hanna, 37 år. Bor tillsammans med fästman och två barn på 6 och 3 år. Hanna tog hela föräldraledigheten med första barnet och majoriteten av föräldraledigheten med andra barnet (10 respektive pappans tre månader).

Informant 4 – Elsa, 29 år gammal. Bor med pojkvän och två barn i åldrarna 5 och 3 år. Elsa tog hela föräldraledigheten med första barnet samt majoriteten vid andra barnet (10 respektive pappans tre månader).

Informant 5 – Johannes, 40 år gammal. Bor med fru och tre barn i åldrar 7, 10 och 15 år. Johannes har inte tagit ut några föräldradagar med något av barnen.

Informant 6 – Sebastian, 29 år gammal. Bor med fästmö och två barn i åldrarna 6 och 3 år. Sebastian har varit föräldraledig totalt tre månader.

Begränsningarna i mitt urval är viktigt att reflektera över. Ett större antal respondenter samt längre intervjuer skulle tillföra mer bredd och djup till uppsatsen men utifrån uppsatsens storlek och tidsfrist upplevde jag urvalet tillräckligt. En reflektion är att jag kunnat söka informanter från ett större geografiskt omfång för att fånga fler aspekter. Det jag dock upplevde under den enstaka digitala intervjun var svårigheten att fånga kroppsspråk från informanten och samtalet stördes även ibland av dålig uppkoppling. Intervjuer ansikte-mot-ansikte är enligt min åsikt därför att föredra vilket innebär fördelar för uppsatsens kvalitet då jag själv är bosatt i Göteborg och kunde träffa informanterna i verkligheten.

5.6 Etiska överväganden

Jag har försökt eftersträva Vetenskapsrådets (2017) forskningsetiska principer gällande samtycke, konfidentialitet, nyttjande och information. Jag skapade en samtyckesblankett där samtyckeskravet beskrevs och information kring förutsättningar samt intervjupersonens rättigheter under intervjun (se bilaga 2). Intervjupersonerna hade när som helst möjlighet att avbryta intervjun, undgå att svara på frågor, läsa igenom innan publicering och kontakta mig efter intervjun. Samtyckesblanketten undertecknades sedan skriftligt av deltagarna. Jag förhöll mig till nyttjandekravet genom att intervjumaterialet kommer användas i studien som enskilt ändamål och hanteras endast av mig samt att det inspelade materialet kommer att raderas. Konfidentialitetskravet eftersträvades genom att uppgifter som kan identifiera intervjupersonerna och deras närstående har tagits bort.

Det kan finnas en viss risk med att använda sig av dikotomier vilket är viktigt att problematisera. Genom att belysa eventuella skillnader mellan mammor och pappor kan det innebära att jag som forskare bidrar till stereotypifiering och att jag reproducerar en statisk

bild av män och kvinnor (jfr. Scott, 1988). Min avsikt är inte att bidra till det utan snarare använda dikotomin och belysa skillnaden i ett syfte att öka förståelsen för mammor och pappors subjektiva upplevelse (jfr. Gunnarsson, 2011). Med studiens syfte blir jämförelsen en nödvändighet men medvetenheten om risken för reproduktion är viktig att ha med sig.

5.7 Intervjuarens reflexivitet

En viktig aspekt är betydelsen av att reflektera över min roll som författare till uppsatsen och inta ett empatiskt förhållningssätt under intervjuerna, analysen och presentationen av resultatet (jfr. Bourdieu, 1996). Jag kände inte personerna jag intervjuade och var därför noga med att visa mig lyhörd och skapa trygghet. Detta kan innebära både en etisk och metodologisk fördel; både det etiska egenvärdet i att vara lyhörd och att respondenterna känner trygghet att dela med sig under intervjun. Att reflektera hur mina förutsättningar som individ kan komma att ha påverkat intervjupersonerna är också viktigt. Jag har själv inga barn eller erfarenhet av föräldraskap vilket kan bidra till att jag missat och/eller missuppfattat information då jag har svårare att sätta mig in i deras situation. Det är viktigt att även reflektera kring att min roll som kvinna kan ha påverkat mina intervjuer, analys och presentation av resultat. Kvale & Brinkmann (2009) beskriver att det finns en risk att forskaren kan färgas av deltagarna och ser resonemang ur deras perspektiv. Jag har låtit detta möjliga problemområde vara närvarande i tankarna för att bibehålla min objektivitet.

6. Teoretiskt ramverk

I följande avsnitt kommer det teoretiska ramverk som uppsatsen vilar på presenteras. Följande teorier har varit vägledande under uppsatsens framfart och kommer att förankras med resultatet av mina intervjuer i analysdelen. Teorier och viktiga begrepp som kommer vara avgörande för förståelsen av resultatet kommer beröra föräldraskap, stolthet och skam, genusideologier och genusnormer. Min avsikt är att komplettera Hochschilds (2012) teori kring genusideologier med Scheffs teori kring stolthet och skam (1988, 1990, 2003). Jag kommer även utgå ifrån Wettergrens (2012) emotionssociologi.

6.1 Emotionssociologi

Åsa Wettergren (2012) beskriver hur emotioner spelar en avgörande roll i sociala sammanhang då de är drivande i våra handlingar. För att vidga förståelsen för varför vi gör vissa saker och varför vi är beroende av andra människor är emotioner grundläggande. Det

räcker inte med en inblick i människors tankeliv utan vi måste komplettera med förståelsen av känsloliv för att förstå mänskligt handlande. Genom emotionssociologi har vi en möjlighet att förstå både oss själva och samhället bättre och det utgör en roll i människans navigering i att följa normer, regler och lagar. Emotioner ingår i ett socialt sammanhang och skapas och förvaltas i relationer med andra. Wettergren beskriver hur stolthet och skam har sin utgångspunkt i tillhörighet samt erkännande. Emotioner skiljer sig från vår kognitiva och intellektuella förmåga och är svårare att definiera, styra och forma då de ofta uppstår omedvetet i kroppen. Emotionerna utgör länken mellan individen och strukturen och är något vi använder oss av när vi navigerar i samhälleliga normer.

6.2 Thomas Scheff om primäremotioner och sociala band

Thomas Scheffs (1990) socialpsykologiska teori kring *emotioner, social struktur* och *sociala band* där han framför en mikrosociologisk teori kring hur det sociala bandets karaktär bidrar med emotioner i mänskliga relationer kommer användas i uppsatsen. Upprättelsen av dessa band är avgörande för mänskligt agerande där bandets tillstånd beror på vilka typer av emotioner människan upplever och kommunicerar i sociala interaktioner. Om dessa band är intakta upplever vi stolthet men om dessa band hotas riskerar vi upplevelsen av skam. Vårt sociala band utgör grunden för vår sociala status där intakta band genererar högre social status; stolthet bekräftar status och skam indikerar sänkt status.

6.3 Stolthet och skams påverkan på självbilden

I en artikel beskriver Scheff (2003) stolthet och skam som grundläggande emotioner som står i relation till det sociala bandet, där specifikt skam beskrivs som den främsta sociala emotionen. Det uppfattas enligt Scheff som exklusivt sociala emotioner som alltid uppstår i en social kontext, där vi värderas utifrån andras ögon. Resonemanget kring skam och stolthet vilar på Cooleys analys kring "självets sociala natur" vilket innebär att det ständigt pågår en kontinuerligt och socialt avlyssnande av självet som värderas och leder till skam- och stolthetskänslor. Han menar att människors interaktion med varandra är ständigt pågående och att emotionella upplevelser speglar interaktionen. Han beskriver att skam har en negativ inverkan på självet och hur stolthet bidrar med en positiv värdering av vår självbild.

6.4 Stolthet och skam i förhållande till normer

I en artikel diskuterar Scheff begreppet *konformitet* (1998) och hur detta påverkar våra stolthet- och skamkänslor. Konformitet innebär att bete sig enligt normer samt förväntningar

och är sammanlänkat med ett sanktionssystem. Ett stävande av konformitet förväntas av omgivningen och innebär belöningar men när man inte betar sig som förväntat bestraffas man. Han refererar till Goffman som beskriver hur känslor av att stolthet och skam spelar en roll i sociala interaktioner och att människan utsätter sig för en risk för avslag när vi presenterar oss själva. Beroende av intensiteten i avslaget fylls människan vanligtvis oundvikligen till känslan av skam eller förlägenhet. I kontrast står acceptansen; när vi följer normer belönas vi och självet förstärks vilket resulterar i att vi utvärderar oss själva positivt. Belöningen bidrar till en strävan att fortsätta upprätthålla normer. Scheff menar att dessa medföljande känslor i sociala interaktioner leder till att stolthet och skam är grunden i ett system för sociala sanktioner.

6.5 Arlie Rusell Hochschild om genusideologier

Hochschilds bok *The Second Shift* (2012) bygger på en empirisk intervjustudie som genomförts med familjer. Hon beskriver inledande hur kvinnor arbetar en extra arbetsdag per vecka och går på skift nummer två när de kommer hem från sitt arbete. Hon hänvisar till den extra tid som kvinnor ägnar åt barnomsorg och hushållsarbete jämfört med män. På kort tid har kvinnors roll i samhället förändras avsevärt där det råder en förväntan av att omfatta både familj och arbete. Hochschild menar att mäns roller och krav på barnuppfostran och arbetsliv inte förändrats i samma takt. Hon identifierade i undersökningen tre föreställningar inom äktenskapet; olika *genusideologier* (Hochschild, 2012:15ff). Den mer *traditionella ideologin* utgår från tydliga könsroller där mannen är ensam familjeförsörjare och kvinnan tar rollen som ensam hemmafru. Enligt ideologin bör kvinnan utgå från sin bas i hemmet och mannen bör utgå från sin bas på arbetet. Om kvinnan skulle arbeta är fortfarande hem och barnomsorg främsta identifikation. Enligt en så kallad *jämlikhetsideologi* finns en förväntan att män och kvinnor delar lika på makt och identifierar sig likvärdigt med familj och arbete. Mellan dessa två ideologier finns en *övergångsideologi* där mannen fortfarande identifierar sig som primär familjeförsörjare men stödjer kvinnans vilja att arbeta och förverkliga sig själv. Däremot råder det inom denna ideologi en uttalad tystnad kring att hem och barnförsörjning fortfarande är kvinnans främsta identifikation och att balansen mellan familj och arbete behöver bemästras av kvinnan. Hochschild (2012) argumenterar för hur män och kvinnor formar sin könstillhörighet utifrån föreställningarna om vad som anses manligt och kvinnligt. Genom olika sätt att identifiera sig med genusideologierna skapas *genusstrategier* vilket som beskrivs som medvetna eller omedvetna handlingsplaner för att leva upp till sin ideologi och som formar den sociala och specifika kontext paret lever i (Hochschild, 2012:15ff).

6.6 Sammanfattning teoriavsnitt

Samtliga teorier kommer bidra med hjälp för att förstå respondenternas upplevelse av stolthet och skam kopplat till föräldraskapet. Hochschilds teori om genusideologier kommer skapa förståelse för hur samhällseliga normer tas i uttryck där Scheffs teori om stolthet och skam som primäremotion kommer komplettera förståelsen för hur föräldrar navigerar inom dessa normer. Wettergrens emotionssociologiska perspektiv kommer vara närvarande för att ytterligare bredda förståelsen för respondenternas handlingar, beteende och känslor.

7. Resultat och analys

Följande avsnitt kommer att redogöra för resultatet av intervjuerna utifrån valda citat och resonemang. Analysen har delats upp enligt fyra rubriker där första delen handlar om förväntningar på föräldraskapet, andra delen om skam i föräldraskapet och tredje delen om stolthet i föräldraskapet. Sista delen beskriver skillnader mellan mammor och pappors upplevelse av stolthet och skam.

7.1 Normer och föreställningar om könsroller i föräldraskapet

Ett återkommande tema genom samtliga intervjuer var hur genusroller, föreställningar kring föräldraskapet och normer spelade en stor roll i föräldraskapet. Björk (2018) beskriver hur Sverige på flera plan är ett föregångsland där etablerade strukturer främjar jämställdhet med en idealiserad bild av det ”nya föräldraskapet”. Trots det beskriver hon hur föräldrar upplever en svårighet att kombinera dessa förväntningar med etablerade traditionella normer kring föräldraskap. Meeussen och Van Laar (2018) beskriver hur traditionella moderskapsnormer är föreskrivande där en social förväntan fortfarande råder kring hur kvinnor skall åsidosätta sina egna behov. Flera respondenter beskrev dessa normer som generationsfrågor från ett förlegat samhälle. Trots det beskriver flera respondenter hur föreställningarna spelar en roll och svårigheten att handskas med normer som är djupt rotade. Klara beskriver hur förväntningarna på rollerna är avgörande, vilket kan tolkas i enlighet med Björks resonemang,

Man har inte samma...vad ska man säga...det känns inte som om man har samma rättigheter i den rollen som man och kvinna, att det är så här bara! Man förväntar sig att man som kvinna ska ha sån jäkla koll, att liksom verkligen borde ha koll! Men pappan är lite mer så här... jaja det blir bra typ.

Johannes är 40 år och beskriver sitt föräldraskap som gammalmodigt där hans fru tar hand om

hem, barn och sjukdagar och han själv driver företag och renoverar. Vidare beskriver han hur upplägget föll sig naturligt och hur de tidigt var överens kring deras livssituation. I enlighet med Hochschilds teori (2012) kan Johannes och hans fru sätt att leva liknas med en traditionell ideologi med tydliga könsroller. Kvinnan har sin bas i hemmet och primärt ansvarig för barn och hushåll. Mannen är primär familjeförsörjare med bas på arbetsplatsen. De traditionella normerna styr levnadssättet där förutsättningarna skiljer sig åt; det förväntas att mannen och kvinnan är kapabla och ansvariga för olika områden.

I en intervju beskriver Klara att mammarollen inneburit flera ansvarsuppgifter hon inte räknat med från början. Hon och hennes fästman hade bestämt från start att Klara skulle vara föräldraledig och att fästmannen skulle arbeta och inte ta ut några föräldradagar. Hon beskriver hur hon i efterhand önskat att de tydligare bestämt hur andra arbetsuppgifter borde fördelats. Hur föräldraledigheten också blev synonymt med att ansvara för matlagning, tvätt och städ. Hon beskriver,

Bara för att jag skulle vara föräldraledig då som vi hade bestämt sedan innan att det var gemensamt, så blev det ju ganska snabbt att jag blev en hemmafru typ, inte bara ta hand om X [sonen] utan att jag skulle se till att maten och allt fanns hemma, att det var undanplockat när X [sambon], kom hem och att det var...tvättat och städlat och sånt.

Min tolkning av Klaras tankegångar kan Hochschilds teori kring genusideologier (2012) appliceras. Klaras beskriver hur hon snabbt fick en roll som ”hemmafru” där hon enskilt tilldelades ansvaret för hushållet under sin föräldraledighet. Det oavlönade arbetet tillföll henne exklusivt och när Klara tagit hand om barnet under dagen tillkom ytterligare arbete gällande hem och hushåll. Enligt Hochschild (2012) kan den tänkbara konflikten mellan Klara och hennes partner bero på att de anammar olika ideologier i sin vardag. Klara ser föräldraledighet som synonym med att ta hand om hushåll utan anser att dessa uppgifter bör delas likt sinsemellan. Klaras partner å andra sidan intar en mer övergångsideologi där han stöttar hennes självförverkligande men att barnomsorg och hushåll trots det tilldelas kvinnan. Liknande beskriver Elsa som är 28 årig tvåbarnsmamma. Innan första barnet blev hon ”varnad” av människor i sin närhet om hur första årets potentiella utmaningar. Hon beskriver,

För det hörde jag från början, asså innan man fick barn att, ah men om ni klarar första året så är det liksom en milstople typ, att många bråkar över då vad man ska göra, ah men vi säger att mannen har jobbat hela dagen då, så tycker mannen att den andra bara varit hemma, men det är ju inte så! Det är ju nästan jobbigare att vara hemma än att vara på jobbet.

Följande citat kan också tolkas enligt Hochschild (2012) där individerna i Elsas närhet beskrev en tänkbar konflikt kring föräldrar som anammar olika ideologier i föräldraskapet. Den traditionella ideologin eller övergångsideologin kan hamna i konflikt med jämställdhetsideologin om parterna har olika genusstrategier.

Traditionellt har pappan intagit rollen som familjeförsörjare snarare än att ta hand om hem och barn såsom mamman. Förhållandet präglades av en tydlig uppdelning där könsrollerna var konstaterade (Hochschild, 2012). Idag finns det en mer nyanserad syn där pappor förväntas ta en allt större del av föräldradagar och ta samma ansvar som mamman. Det moderna samhället antas bestå av en öppenhet och flexibilitet där ansvaret delas på båda föräldrarna och normen kring att mammor och pappor är kapabla till samma saker inom föräldraskapet är betydande (Beck & Beck-Gernsheim, 1995). Samtidigt finns flera av dessa normer och föreställningar kring könsliga skillnader kvar och spelar en roll. Sebastian som är tvåbarnspappa beskriver hur han upplever att ett tidigare samhälle fortfarande upprätthålls,

Det är nästan så man får sota för gamla pappors agerande...att...dem aldrig var hemma med barnen osv men det är ju inte ett modernt samhälle som, och det är inte så det ser ut idag från min synvinkel...

I likhet med studien som gjordes på andra svenska pappor (Björk, 2013) återkommer diskussionen kring hur samhällsstrukturer och tidigare föreställningar verkar som hinder i pappors strävan att uppnå ”bra faderskap”. Traditionella normer är djupt rotade och trots både vilja och ambition att uppfylla nutida normer för den ”moderna föräldern” är samhällets traditionella syn fortfarande närvarande i periferin. I min tolkning upplever Sebastian att han bär skamkänslor för hur tidigare pappor agerat trots att han själv inte anser att han agerat så.

7.2 Skam i föräldraskapet

En av frågorna som ställdes till respondenterna var frågan kring upplevelsen av skam kopplat till omgivningen. Omgivningen definierades av individer i respondentens direkta närhet samt bekantskaper. Upplevelserna var olika till mängd men genom kodning av materialet gick det att finna flera resonemang av liknande karaktär. Ett återkommande tema var skambeläggning föräldrar upplevde av individer i sin direkta närhet. Hur föräldrar, svärföräldrar och familjer kunde uttrycka sig på ett sätt som bidrog med skamkänslor. Skambeläggning som återkom i flera intervjuer var frågor om barnet kopplat till mat, skärmtid och klädsel. Den andra delen i skambeläggningen berörde mammornas beteende. En mamma beskrev hur hon började arbeta

deltid under föräldraledigheten och att barnet passades av familj eller spenderade tid med sin pappa. Frågor kring varför hon redan började arbeta dök upp från individer i hennes närhet, frågor hon upplevde att pappan till barnet aldrig hade fått. Scheff (2003) beskriver hur individer som väljer att gå emot normer sanktioneras. Överträdelsen av vad som är normativt tillåtet och inte är passerad när samhället reagerar och svarar med konsekvenser. Att anta att individerna i mammans närhet anammar en mer traditionell ideologi (Hochschild, 2012) är en rimlig analys där sanktionering i form av skambeläggning tilldelades när mamman valde att arbeta under småbarnsåren. Flera mammor beskrev hur de ansåg att människor i deras omgivning hade högre krav på dem jämfört med papporna till barnet och det visade sig att kvinnorna i studien hade större erfarenhet av skambeläggning från omgivningen jämfört med papporna. Klara beskriver,

Min partner upplever inte samma typ av skambeläggning, nej! Det är nog mer bara roligt!
”oj, går han med trasiga skor, ja men det är klart det var ju bara pappan som var hemma”.
Skulle han [sonen] komma med trasiga skor med mig skulle det vara katastrof liksom, ”har hon inte bättre ordning liksom!”.

Två av mammorna beskriver hur fenomenet ofta ter sig omedvetet och att individerna som skambelägger inte uttrycker sig med intention att skada. Skambeläggningslindas in i ett försök att hjälpa men i stället upplevs som kritik och skam hos mammorna. Hanna beskriver att hon fått ta del av pikande kommentarer från främmande individer på offentliga platser där oftast äldre individer uttryckt sina åsikter. De börjar med att uttrycka sig snällt men hur samtalet mynnar ut i en inlindad tillrättavisning. När Hanna var i badhuset med sin son beskriver hon en annan besökares beteende,

...hon kom fram och sa ”får jag bjuda honom på ett äpple, jag ser att det är lite jobbigt” man ba, liksom, asså det var ju jättesnällt till en början men sedan visade det ju sig sen att hon ville hålla en lektion liksom ”så där var min son också och då gjorde jag...” vi känner inte varandra och vi kan inte jämföra våra barn!

Kritiken från omgivningen innebär skamkänslor för mammorna och bidrar till att upprätthålla en traditionell genusideologi (Hochschild, 2012). Björk (2018) beskriver konflikten att förhålla sig till traditionella normer och samtidigt som nutida förväntningar. Den traditionella bilden av att sätta barnen i första rummet och att mammans roll är den starkaste identifikationen som kvinna hamnar i konflikt med den nutida förväntningen där kvinnan

skall självförverkliga sig på samma sätt som mannen. När intervjupersonerna beskriver hur det ofta är föräldrar eller en äldre generation som väljer att komma med synpunkter på deras föräldraskap är en rimlig analys att traditionella normer lever kvar. En tidigare generation känner ett behov av att bidra med sin vishet hur de själva gjorde som förälder men att kommentarerna uppfattas annorlunda av föräldrarna. Sebastian beskriver,

...tips från de som vet bättre, som har varit med förut...det är lite förlegat och det kommer ju från en förlegad generation ofta, som varit hemma med barnen för länge sedan och vet "bäst", och så ger man det till den nya mamman i stället.

Samtliga informanter pratar om sociala medier som en faktor i föräldraskapet i förhållande till stolthet och skam. Klara beskriver hur det ibland delas ut "kängor" på sociala medier och att det är ett vanligt förkommande för att påpeka andras uppfostran. Hon har själv upplevt det men även sett det hos andra konton och beskriver hur kritiken uttrycks gällande kläder, matrutiner eller när mammorna spenderar tid iväg från barnet. Klara beskriver,

Jag tycker inte jag sätter annat före X [sonens] bästa och då känner jag mig inte så påverkad av det men de dagar när ex. tagit jobbet före X då kan jag bli påverkad av det och känna fan vilken dålig mamma jag är... när man är skör är man nog ganska mottaglig för momshaming...Jag tror alla ha sina issues om man säger så...alla kan ju inte hylla sig själv och då trycker man ner någon annan...

Scheff (1990) beskriver att skamkänslor ofta ter sig i tystnaden och en emotion människor bär på men sällan pratar om. Min tolkning är att när Klaras beskriver sig som skör och mottar skambeläggning från omgivningen påverkas hennes självbild negativt. Trots att hon beskriver att hon sällan pratar om skamkänslorna känner hon sig som en dålig mamma där skammen blir resultatet av upprätthållandet av Hochschilds (2012) teori om traditionella genusideologier. Prestationen som Klara gjort kopplas till självet, där hon snarare ifrågasätter sin självbild än handlingen i sig. Wettergren (2012) beskriver hur emotioner spelar en roll för att förstå människors agerande och avgörande i navigeringen att följa normer där emotioner utgör länken mellan strukturen och individen. Skamkänslorna är svåra att styra och när de uppstår omedvetet kan det innebära att vi agerar eller tänker på ett sätt vi vanligtvis inte gör.

Samtliga pappor i studien beskriver att de har upplevt skam från omgivningen men understryker hur upplevelsen är ingenting de reflekterar över eller talar om i sin vardag. Kommentarer från människor i deras omgivning har inte inneburit några direkta skamkänslor. De beskriver att de förstått att det pågår skambeläggning till föräldrar men att de tror att

mammor utsätts för det i högre grad. De beskriver snarare att man pratar bakom ryggen på andra föräldrar, det uppstår en slags tyst skam. Sebastian beskriver,

... men det är lätt att folk kommenterar hur andra hanterar sina barn, det tror jag faktiskt att det är, det är nog...snarare då kanske att man inte säger det till den personen utan det blir lite att man pratar om den personen och inte till personen så att den hör.

Hochschild (2012) beskriver hur krav på pappor inte förändrats i samma takt som kraven på mammor. Citatet kan tolkas att pappor inte reflekterar över skambeläggning på samma sätt då föreställningar om papparollen inte är normerade i samma utsträckning som förväntningar på mammorollen. I tolkning med Scheff (2003) skulle pappornas tysta skambeläggning genom liknas med en bekräftelse av sin egen självbild vilket kan tänkas bidra med stolthet.

Hanna har två barn där hon tog hela föräldraledigheten med första barnet och större delen med andra barnet. Uppdelningen var ett gemensamt beslut och Hanna beskriver hur hon längtat efter föräldraledigheten. Trots det berättar Hanna hur hon möttes av kollegors kommentarer,

Det var lite känsligt bland kollegor, nu kom jag att tänka på det, det med att X [sambon] inte skulle vara hemma. De tyckte liksom, varför ska han inte vara det? Det är klart han ska och då var det någon kollega som sådär ba ”jaa, men min man han ville inte det och då tänkte vi det här i efterhand och blabla” och för mig var det sådär liksom att det var ingenting, ingen fråga för oss för det var ett gemensamt beslut, jag ville väldigt gärna, jag var inte alls behov av att han skulle vara det!

De uttalanden som Hanna berättar att hennes kollegor gjort kan tolkas i enlighet med Scheffs teori kring sanktioner kopplat till normer (2003). När vi väljer att inte följa upprättade normer som råder straffas vi av samhället med sanktioner. När Hannas partner inte var föräldraledig med deras barn och alltså går emot normen att ”föräldradagar bör delas lika”, som enligt Hochschild (2012) ingår i en jämställdhetsideologi, ifrågasätts Hanna offentligt.

Johannes beskriver hur han i efterhand kan uppleva skamkänslor och ångra att han inte var mer närvarande under småbarnsåren. Trots de avtal han och hans fru slutit med tydliga överenskommelser som aldrig bråkats om, kan han känna både dåligt samvete mot sin fru och mot sina barn. Han beskriver,

...jag är glad att jag...sista två åren känner jag mig som en bättre förälder för jag är mycket mer närvarande, även om jag försökt innan så har jag varit ifrån för mycket. Vi hade nog inte valt den resan vi valt idag, det har ju slitit mycket mer på X [frun] än på mig... Sedan går det ju inte

att ändra det, då blir man bitter och alla grejer vi har valt har vi ju valt ihop och det blev så här den här resan blev, man ta vara på det som är nu.

Wettergren (2012) beskriver hur skam har sin utgångspunkt i tillhörighet och att det ofta ter sig spontant och omedvetet i kroppen. Skamkänslor är en grundläggande emotion och skiljer sig från vår intellektuella och kognitiva förmåga. I min tolkning uppstår Johannes skamkänslor oavsett om han vill eller inte. Trots överenskommelsen han och hans fru gjort fylls han av skamkänslor när han tänker att hans fru tagit allt ansvar för barn och hushåll. Som Scheff beskriver (1990) blandar sig skammen aktivt in i andra känslor omedvetet. Johannes ambivalenta känslor råder där stoltheten att vara överens i föräldraskapet å ena sidan men skammen i att ändå känna att valet kanske inte var det bästa å andra sidan.

7.3 Stolthet i föräldraskapet

Upplevelsen av stolthet i föräldraskapet visar sig i intervjuerna på olika sätt. Flera beskriver känslan av att få ihop dagen, bibehålla humöret och ha god energi. Att hitta på roliga saker med barnet, åka på utflykter och göra saker tillsammans bidrar med stolthet. Klara beskriver om tillfällena som inte faller sig så naturligt i föräldraskapet. Hennes son har allergier och varje dag krävs rutiner med medicin; saker som barnet oftast förknippar med någonting jobbigt. Hon känner stolthet i att bemästra saker hon kanske inte räknat med innan hon blev förälder men som hon idag bara fått lära sig. Enligt Scheff (1988) kan Klara tänkas värdera sin egen självbild högre när hon lever upp till nutida normerande förväntningar som ställs på mammrollen. Flera föräldrar beskriver hur människor i deras närhet kan berömma deras föräldraskap vilket innebar att de kände sig stolta. Elsa beskriver hur hon känner sig stolt över den resa hon gjort som förälder och sin personliga utveckling där omgivningen bekräftar henne,

...Nä men sen har väl såklart kompisar och sånt, åh men jag tycker du är så himla duktig mamma och det är ju så klart kul, sånt är ju alltid kul att höra...att man känner sig trygg och stabil i det och asså från att jag har varit en partyingla innan och festat hej och hå, ingen trodde att jag skulle sitta här med två ungar liksom...

Min tolkning av Elsas upplevda stolthet är bekräftelsen hon återfått när hon idag väljer att leva och rätta sig efter normer. Scheff (1988) beskriver hur acceptans från vår omvärld innebär belöningar som stärker vår självbild. Vi värderar uppfattningen av oss själva högre när vi i den sociala interaktionen accepteras av andra. När Elsa beskriver hur hon tidigare

varit en ”partydingla” och att människor i hennes omgivning misstrodde hennes förmåga som förälder, beskriver hon stoltheten i att bevisa motsatsen. Hennes tidigare liv gick emot traditionella normer om kvinnan som familjeansvarig. Att idag fått bevisa motsatsen och agera konformativt med nutida föräldraideal innebär att hon återigen accepterats av samhällets ögon.

I intervjuerna fick respondenterna berätta om hur bekräftelse och beröm yttrades från omgivningen. Ett intressant fynd i hänsyn till ämnet visade sig då flera respondenter reflekterade kring hur berömmet yttrar sig olika beroende på om du är mamma eller pappa. Samtliga pappor i intervjun beskrev hur de trodde att de oftare får beröm jämfört med sin partner eller att det finns en generell uppfattning om att pappor blir bekräftade i högre utsträckning. Hochschild (2012) menar att kvinnors roll förändrats avsevärt under kort tid men att kraven på barnuppfostran för män inte förändrats i samma takt. En rimlig analys är att pappor mottar mer beröm då det inte finns samma krav på föräldrarollen som pappa och männen möts därför av större uppmuntran vid åtaganden gällande barnomsorg. Att pappor som anammar en jämställdhetsideologi hyllas mer då omgivningen anammar en traditionell ideologi. Karl beskriver följande,

Jag tror pappor får mer beröm för mindre insatser...än vad mammor får. För mammor förväntas. Jag tänker att... ah men det finns nog ändå en förväntan på mammor som är hemma med sina barn, på ett annat sätt än pappan skulle jag säga... det finns fortfarande en sån, en sån bild tror jag... jag tror att det krävs mer som mamma att få beröm för nåt man gör med sitt barn än som pappa och mer lättvindigt för pappan, det är, du ska vara pappaledig, bra! Applåd!

Sebastian diskuterar likt Karls resonemang hur bekräftelsen från omvärlden uppmärksammar pappor i föräldrarollen på ett annat sätt,

Jag tror man inte förväntar sig så mycket eller jag tror man förväntar sig olika saker från mamman och pappan vid olika tillfällen, jag tror väl tyvärr att pappan kan få beröm för väldigt banala saker, såsom att man lyckats ta på dem kläder för att gå ut och leka...det skulle inte en mamma få på samma sätt!

Utifrån analys av Sebastian och Karls resonemang finns en sannolikhet att beröm inte endast bidrar till stolthetskänslor utan kan också vara uttryck för förminskande. Utifrån genusideologier (Hochschild, 2012) är en rimlig analys att beroende av vilken genusideologi du väljer att anamma mottar du berömmet på olika sätt. I en jämställdhetsideologi kan beröm

för banala saker innebära ett förminskande av pappans roll då han inte anses kapabel till samma sak som mamman. I en mer traditionell ideologi kan berömmet bidra till stolthet då pappan i stället överträffar förväntningarna som finns på papparollen.

Hochschild (2012) beskriver hur en jämställdhetsideologi föreskriver att föräldrarna lever i jämställdhet, där mannen och kvinnan rör sig i samma sfär och delar lika på ansvar kopplade till hem och barnomsorg. Elsa berättar att hon är stolt över sin och hennes partners jämställda relation utan direkta könsliga uppdelningar,

Asså fördelning...där har vi inte haft någon egentligen, eller vi har aldrig haft det uppdelat eller så, att den ska göra det och den ska göra det, utan det som ska göras ska göras liksom...men det är snarare X [sambon] som är leker med barnen och som vill att vi ska storstäda medan jag känner...suck!

Elsa återkommer upprepade gånger under intervjun med att hon och hennes partner delar lika på allt kopplat till hem och barnomsorg. De diskuterar aldrig uppdelningar och det heller inte uppstått några konflikter. Hon beskriver hur människor i deras närhet lever annorlunda och hur hon ofta ifrågasätter individer som berättar kring deras icke-jämställda förhållanden. Min tolkning av Elsas upprepning kring skillnaden från hennes jämställda levnadssituation och andras icke-jämställda är viktig för henne och bidrar till positiv värdering av sig själv. Hon känner stolthet för sin egen del men också för hennes partner. Hon och hennes partner anammar en jämställd ideologi (Hochschild, 2012) och ligger i framkant i förhållande till människor i deras närhet. Scheff (1990) beskriver stolthet som en primär emotion som relaterar till social status där en ökad stolthet infinner sig när den sociala statusen bekräftas. I enlighet med Scheffs teori kan man anta att Elsas agerande av att eftersträva jämställdhetsnormer bidrar med att hennes självbild förstärks positivt och den sociala statusen bekräftas när hon interagerar med andra som lever utanför normen.

Hanna belyser vikten av att känna sig bra i sitt föräldraskap, att föräldrar gör så gott de kan och att man gör vad som är bäst för barnen. Hon upplever ofta stolthet på grund av att hon är påläst inom föräldraskapet och genuint intresserad. Hon beskriver att hon kan läsa om tips på föräldrasidor och hur hon fylls av stolthet då hon ofta redan tagit tills sig tipsen. Hon är närvarande och arbetar aktivt för nå förståelsen för barnens tankar och känslor.

När jag ser dem där inläggen ibland, asså det kan vara vad som helst, det kan vara vardagssaker, typ, ”det tar inte kortare tid att skrika på barnet än att ha en vanlig ton” var det nån dag och då kan jag känna mig extra stolt för att jag, eller jag, vi, vi jobbar på dem grejerna...

Även Hannas berättelse går att tolka enligt Scheff (1990) där stoltheten yttrar sig när den sociala statusen bekräftas. När Hanna upplever att hon ligger i framkant i sitt föräldraskap känner hon stolthet och värderar sig själv positivt.

Johannes som anmmar en traditionell ideologi beskriver hur han ofta fått frågan genom åren hur han orkat bygga så mycket. Frågan ställts, enligt hans förståelse, i positiv bemärkelse där sändaren av budskapet vill ge honom beröm och att han ska få känna sig stolt över sin insats. Johannes berättar hur han alltid kontrar med att han inte förstår hur hans fru orkat med att han har byggt så mycket under alla år. Han hyllar henne genomgående och beskriver en stolthet kring deras sätt att leva där han uttrycker betydelsen av att vara ett fungerande team.

Jag och X [frun] är väldigt beroende av varandra och det tycker jag är väldigt fint...och det är man inte i dagens samhälle, utan bägge ska vara så självständiga och då tror jag det blir bråk! Jag tror vi är rädda om varandra på ett annat sätt.

I tolkning av Johannes resonemang är stoltheten resultatet kring upprättandet av den traditionella ideologin (Hochschild, 2012). Scheff (1990) beskriver stolthet som en av våra primärkänslor och det är rimligt att anta att den positiva emotion Johannes känner kring den traditionella ideologin bidrar till hans genustrategi (Hochschild, 2012). Stolthet yttrar sig när vi accepteras i samhällets ögon. Trots att Johannes genusedologi inte är normerande i moderna samhällen är normen kring att vara ett starkt team, inte bråka och vara rädda om varandra värden han lever upp till.

7.4 Skillnader i föräldraskapet kopplat till stolthet och skam

Klara beskriver hur hon tror att skillnader i förväntningar på mamma- och papparollen är avgörande i bemötandet av omgivningen. Hon beskriver,

...asså ah men att... jag tror det mer blir att pappan "bör" inte ha lika bra koll som mamman. Så man kan inte ha på smutsiga kläder med mamman men man kan ha det som pappa, för det är typ kul, man kommer undan på ett helt annat vis.

Hon beskriver hur hon upplever en skillnad i hur man blir värderad och bemött av andra och att hon som mamma blir hårdare granskad gentemot sin partner och andra pappor. Hon resonerar vidare kring att föreställningar om mamman är så allmänkända och att det finns samhällskrav på mammor som inte visas i samma utsträckning på pappor. När pappor därför uppfyller förväntningar, som för mamman tas som givna, blir reaktionen i stället att man mer

”hånar” pappan, att man blir överraskad att han klarar av basala uppgifter. Hon beskriver hur det finns en baksida av att kraven på pappan är lägre, att hon tror att det finns en risk att pappor får sämre självförtroende när de värderas som ”andrahandsförälder”. Flera pappor diskuterar hur de upplever mammorna enklare skapat relationer och har en slags ”förtur” till barnen då de varit föräldralediga och matat barnet den första tiden. Karl beskriver om sin relation till sitt barn,

Jag tror det pendlar fram och tillbaka hela tiden sådär, relationen till pappan, att det går lite upp och ner... mamman är liksom där hela tiden, i alla fall första tiden, ja ibland är man inte vatten värd och ibland är man rätt bra.

I enlighet med Karls beskrivning har studien av Marttila och Skoglund (2020) fört liknande diskussion. Trots en önskan hos papporna om att vara lika delaktig som mamman är förutsättningarna beskrivna som svåra. Björk (2013) beskriver hur pappor tvingas åta balans mellan arbete och barnomsorg vilket blir ett krav och strävan att bli accepterad i omgivningens ögon. Motstridiga ideal om faderskap och maskulinitet innebär att pappor överträder men även reproducerar normer.

En del av intervjuguiden behandlade arbetsplatsen och karriärens betydelse till föräldraskapet kopplat till stolthet och skam. Ett intressant fynd från samtliga intervjuer var hur det fanns en större skam hos kvinnor kopplat till karriären. En av frågorna var vilka känslor respondenten upplevde när hen berättade för sin arbetsgivare att hen skulle bli förälder. Alla sex respondenter beskrev hur de trodde att detta var en stor skillnad mellan män och kvinnor. Ingen av papporna upplevde några negativa känslor från arbetsplatsen och uttryckte inte heller att föräldraskapet har eller kommer att påverka deras karriär märkvärt. Känslor av rädsla, oro och skam kopplat till karriär beskrevs i några av kvinnornas intervjuer. Det beskrivs som svårt att hänga med i männens karriärstempo och att mammarollen oundvikligen innebär ett avbrott i karriären då föräldratiden inte delas likt. Sebastian beskriver följande,

Det är ju en jättestor grej för kvinnor tror jag... jag förstår ju i jobbsökande situationer och såna saker att man är orolig för att, hur det ska mottas, även om det är mer eller mindre olagligt, så fattar jag att... man är ju oundvikligen hemma en period som...mamma, så jag kan förstå att man känner oro att det är svårare att komma in kanske på ett nytt arbete i samband med graviditeten.

Han beskriver att mannens föräldraledighet inte är självklar i samma utsträckning och att man

därför blir annorlunda bemött. Hanna bekräftar Sebastians reflektion och beskriver hur hon upplevde en viss nervositet när hon skulle berätta om graviditeten på grund av att hon varit på arbetsplatsen under en kort tid. Hon beskriver även hur flera kvinnliga vänner i hennes närhet oroat sig över hur arbetsgivaren skall reagera och att de sätter arbetsgivaren i en svår sits.

Elsa beskriver om en vän som nyss fått en chefsroll och kort därpå blivit gravid. När hon berättade för sin manliga arbetsgivare möttes hon av ett negativt mottagande där han uttryckte hur hennes graviditet innebar ökat arbete och ”problem” för honom. Kvinnan blev väldigt ledsen av bemötandet och fylldes av starka skamkänslor. Kvinnans man befann sig i liknande sits vid samma tidpunkt. Han hade också fått en ny ledande befattning på arbetsplatsen men när han berättade om graviditeten mottogs det med glädje. Björk (2018) beskriver svårigheten kring att balansera arbetslivet med de samhälleliga förväntningarna på mammarollen. Den nutida synen på föräldraskapet innebär att kvinnor förväntas i samma utsträckning som män att arbeta fullt ut och samtidigt vara lika delaktiga i föräldraskapet. Motstridigheten i att balansera dessa ideal beskrivs svårt att bemästra. I tolkning av denna kvinnas situation kan Hochschilds teori om genusideologi (2012) bidra med förståelse. Chefen förespråkar rimligtvis en jämställdhetsideologi på ett plan där han tänker att kvinnor och män skall ha röra sig i samma sfär och ha samma rättigheter på arbetsplatsen. Dock hamnar han i konflikt med sitt tankesätt gällande den traditionella ideologin där han kopplar kvinnans besked om graviditet till traditionella förväntningar på kvinnan som primärförälder och ansvarig för föräldraledigheten. Kvinnans man har möjligen chefer som anammar en traditionell ideologi där graviditeten inte påverkar mannens arbetsprestation eller en jämställd arbetsplats där graviditeter bemöts med glädje oavsett.

Ett annat intressant fynd från intervjuerna är hur samtliga mammor diskuterar skambeläggning på sociala medier. Antingen egna erfarenheter eller mammor i deras närhet som upplevt fenomenet men att papporna inte upplever samma sak. När papporna beskriver är det snarare i meningen av en vetskap om existensen av skambeläggnings snarare än en egen erfarenhet. Karl beskriver hur han upplever att det finns tydligare samhällsideal på föräldraskapet idag och att han tror sociala medier spelar en stor roll. Han beskriver dock hur han tror att det är mer krav på mammor än pappor, att idealet om perfekt föräldraskap är mer kopplat till mammarollen än papparollen. Mammor vill gärna framställa en idealiserad bild att visa upp på sociala plattformar vilket bidrar till att andra mammor mår dåligt. Sebastian beskriver att han inte själv påverkas eller funderat kring sociala mediers påverkan i sitt föräldraskap men att han tror mammor skambelägger varandra i högre grad än pappor där miljön är mer lättsam. Johannes argumenterar i enlighet med Karl och Sebastian och berättar

att han själv inte berörs av det men att hans fru gör.

I enlighet med Meeussen och Van Laar (2018) gällande hur modersnormer bidrar till konsekvenser för kvinnor kan diskussionen kring en polerad yta på sociala medier förstås. Trots att höga förväntningar på mammarollen kan tänkas böttna i en positiv bild, finns det en baksida. När mammor inte lever upp till de förväntningarna som finns straffas kvinnorna och Meeussen och Van Laar (2018) beskriver att kvinnor fruktar de eventuella konsekvenser ett misslyckande kan innebära. I min tolkning är därför sociala medier ett avgörande forum för att visa upp en polerad yta. Där du själv väljer ditt innehåll och kan samla extra poäng i din mammaroll. När traditionella modersideal råder förstärks bilden ytterligare när de reproduceras i sociala medier. Visualiseringen av modersidealet belönas med bekräftelse i form av gilla-markeringar och kommentarer. Stoltheten infinner sig när jaget bekräftas i den sociala interaktionen, självbilden stärks när normer upprätthålls (Scheff, 1988). Att å andra sidan bemöta den polerade yta och inte identifiera sig kan innebära skamkänslor hos andra kvinnor. När skamkänslorna infinner sig beskriver Wettergren (2012) hur vi kan resonera annorlunda än vad vi vanligtvis gör. Trots att vi i teorin förstår att människors liv och vardag inte ser ut som de gör på sociala medier hindrar våra emotioner oss att tänka rationellt. Skammen är svår att forma och styra och bidrar med en negativ utvärdering av självet.

8. Diskussion och slutsats

Syftet med uppsatsen var att belysa hur genusbaserade förväntningar hänger samman med mammor och pappors upplevelse av stolthet och skam i föräldraskapet. Wettergrens emotionssociologi har varit vägledande och att komplettera genusideologier enligt Hochschild med Scheffs teori om stolthet och skam som primäremotioner har bidragit till en helhetsbild. Mina frågeställningar ämnade att förstå föräldrars upplevelser av stolthet och skam, söka efter eventuella skillnader mellan könen och se hur normer och ideal påverkar emotioner.

De främsta fynden var att föräldraskapet onekligen bidrar till både stolthet och skam hos respondenterna. Skammen yttrade sig från människor i den direkta närheten, från bekantskaper och främmande människor samt på sociala plattformar. Det visade sig även att traditionella könsroller har betydelse, trots samhälleliga förändringar och ett ideal om jämställdhet, är förväntningarna på rollerna till viss del fortfarande olika. Mammorna i studien upplevde att de blev hårdare bedömda än sina partners, att förväntningarna var högre och att skambeläggningen från allmänheten var vanligare förekommande än hos deras partners. Papporna stämde in i mammornas resonemang där samtliga pappor beskrev hur de sällan

upplevde skambeläggning från andra, att de inte påverkades märkvärt varken på sociala medier eller i vardagslivet och att de trodde att fenomenet var vanligare för mammor. I likhet med Meeussen och Van Laar (2018), och Sutherland (2010) faller mammor offer för skambeläggning i försök att leva upp till samhällliga krav på mammarollen. Den traditionella genusideologin där kvinnan är primärvårdare för barn och mannen är primärförsörjare för familjen beskrevs under samtliga intervjuer som närvarande. Trots en ambition att vilja leva jämställt förväntas kvinnorna fortfarande vara förstahandsförälder. Både mammor och pappor upplevde stolthet i föräldraskapet men flera respondenter diskuterade hur de trodde att samhället var mer uppmuntrande mot pappor jämfört med mammor. De upplevde att pappor enklare fick beröm och bekräftades av omgivningen. Några respondenter beskrev hur de trodde att förväntningarna på mammor är så pass djupa att flera av de saker pappor får beröm för anses som självklara för mammor. Självklarheten bidrar till att mammorna inte hyllas i samma utsträckning och ett misslyckande innebär skambeläggning. När kraven som finns för mammor inte är normerande för pappor blir resultatet att papporna tilldelas beröm och bekräftelse när de utför samma uppgifter som mamman. En viktig poäng är dock hur berömmet inte nödvändigtvis behöver bidra med stolthetskänslor. Utifrån Hochschilds (2012) jämställdhetsideologi kan berömmet mottas som ett slags förminskande då pappor porträtteras som andrahandsförälder. Detta visar att stolthet och skam kan upplevas olika trots samma situation, beroende av individens genusstrategi. Pappor uttryckte även hur berömmet från andra kunde innebära skamkänslor då deras partner inte hyllades för samma saker.

En annan skillnad i mammornas och pappornas upplevelser var den uttryckta skambeläggnings på arbetsplatsen. I enlighet med respondenternas svar går det att anta att förutsättningarna kan tänkas se olika ut för män och kvinnor inom arbetsfären fortfarande. Papporna uttryckte ingen oro eller rädsla kring att föräldraskapet skulle innebära några hinder i karriären eller att deras arbetsgivare skulle yttra negativa åsikter. I flera intervjuer fördes diskussionen kring hur det kan tänkas se annorlunda ut som kvinna. Att berätta om graviditet kan innebära en oro som kvinna då det finns en rädsla av att bli illa bemött. Andra tankar var att kvinnors oro över att sätta arbetsgivaren i en svår sits på grund av deras frånvaro. Att därför anta att traditionella genusideologier fortfarande spelar en roll är rimligt. Kvinnan bär fortfarande rollen som primärvårdare och antas vara frånvarande från arbetsplatsen under en längre tid. Mannen har däremot traditionellt sett inte tagit ut föräldradagar och att mannen annonserar sitt kommande föräldraskap blir inte synonymt med föräldradag. Att bemöta den typ av feedback som kvinna, känna oro för att sanktioneras på arbetsplatsen på grund av traditionella könsroller bibehåller könsskillnader. Balansen mellan karriär och föräldraliv

skapar en svårighet för kvinnor och Björk (2018) beskriver hur denna svårighet leder till lägre karriärsambitioner.

Det finns en paradox i att de traditionella könsrollerna där låga förväntningar på papporna bidrar till att papporna oftast automatiskt får rollen som andrahandsförälder. Med lägre krav blir papporna bekräftade för basala sysslor kopplade till barnet och trots att bekräftelse innebär stolthet kan baksidan bli ett lägre självförtroende och skamkänslor som pappa. Förväntningarna på pappor är ibland så låga att papporna riskerar att hånas eller porträtteras som sämre föräldrar jämfört med mammorna. I enlighet med Björk (2018) beskrivs hur samhällsliga förväntningar ändrats för kvinnan men att förväntningarna på mannen inte förändrats i samma takt. Att anta att det finns en slags barriär för pappor är en tänkbar slutsats, att traditionella normer om föräldraskap fortfarande lever kvar och påverkar. Samtliga respondenter brottas med genusideologierna på olika sätt vilket bidrar till att navigeringen i att följa normer innebär både stolthet och skam hos mammor och pappor. Scheff (1988) beskriver hur normkonformitet innebär stolthet och normöverträdelse ger skam. I studien visas dock hur mammor beskrev att de ibland upplevde svårigheter att känna stolthet trots normkonformitet och hur normöverträdelser inte nödvändigtvis innebar skamkänslor. Genusideologier komplicerar dessutom bilden ytterligare i samexistensen med normerna. Att mammor upplever mer skam och pappor oftare känner stolthet i föräldraskapet är en tänkbar slutsats utifrån uppsatsens analys men en mer nyanserad bild visar att frågan är mer komplex än så och behöver undersökas vidare.

8.1 Avslutande reflektion

I min inledning beskrev jag hur ett LinkedIn-inlägg fångade min uppmärksamhet och fick mig att ifrågasätta jämställdheten i dagens föräldraskap. Med uppsatsen som grund har jag försökt belysa och höja rösten för det berörda ämne där jag har försökt bidra med kunskap till jämställdhetsforskningen. Stolthet och skam är återkommande fenomen i föräldraskapet för både mammor och pappor, där motstridiga ideal är närvarande och bidrar både till stolthetskänslor och skambeläggning. För att fånga en bredare bild av fenomenet behöver studien vidareutvecklas och fortsätta forskas kring.

9. Litteraturlista

Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (1997). *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.

Björk, S. (2018). "Emotions and empathic imagination: Parents relating to norms of work, parenthood and gender equality". *The policy Press*, 7(2), 171-186.

Björk, S. (2013). "Doing morally intelligible fatherhood: Swedish fathers' accounts of their parental part-time work choices". *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 11(2), 221–237.

Bourdieu. (1996) "Understanding". *Theory, Culture & Society*, 13(2), 17-37.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Dalen, M. (2011). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.

Eige. (2021). *Gender Equality Index*. Hämtad 2022-05-18 från <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021>

Försäkringskassan. (2022, 12 maj.) *Det som är bra delar man lika på*. Försäkringskassan. Hämtad 2022-05-18 från <https://www.forsakringskassan.se/privatperson/foralder/det-som-ar-bra-delar-man-lika-pa>

Giddens, A. (1993). *The Transformation of Intimacy*. Cambridge: Polity Press.

Gunnarsson, L. (2011). "A Defence of the Category Woman". SAGE Publications *Feminist theory*, 12(1), 23-37.

Hays, S. (1996). *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven: Yale University.

Hochschild, A. (2012). *The Second Shift: Working Families and the Revolution at Home*. New York: Penguin Putnam Inc.

- Kvale, S & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Marttila, O. & Skoglund, S. (2020). *Jämställda pappor? En intervjustudie om pappors upplevelse av jämställdhet i föräldraväsendet*. [Mastersuppsats, Linnéuniversitetet]. Linnéuniversitetets publikationer.
- Meeussen, L. & Van Laar, C. (2018). "Feeling pressure to be a perfect mother relates to parental burnout and career ambitions". *Frontiers in Psychology*, 9(2113).
- Scheff, T. J. (1988). "Shame and Conformity": The Deference-Emotion System". *American Sociological Review* (53), 395-406.
- Scheff, T.J. (1994). *Microsociology: Discourse Emotion and Social Structure*. Chicago: University of Chicago Press.
- Scheff, T.J. (2003). "Shame in self and society". *Symbolic Interaction*, (26), 239-262.
- Scott, J.W. (1988). "Deconstructing Equality-Versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory of Feminism". *Feminist studies*, 14(1), 33-50.
- Sutherland, J.A. (2010). "Mothering, Guilt and Shame". *Sociology Compass*, 4(5), 310–321.
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningsed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wettergren, Å. (2012). *Emotionssociologi*. Malmö: Gleerups.
- Yin, K. R. (2013). *Kvalitativ forskning från start till mål*. Lund: Studentlitteratur.

10. Bilagor

Bilaga 1 – Annonsmaterial

Annonsmaterial

Hej!

Frida Bengtsson heter jag och håller för nuvarande på att skriva mitt examensarbete i sociologi via Göteborgs universitet. Min uppsats ämnar för att undersöka föräldrars upplevelser av föräldraskapet kopplat till stolthet och skam. Jag är intresserad av föräldrars erfarenheter och att undersöka på vilket sätt omgivningens krav och förväntningar utgör en roll i upplevelsen av att vara förälder. Min intention är att göra en jämförande studie av mammor och pappors upplevelse kopplat till föräldraskap.

Jag söker därför tre kvinnor och tre män med barn som fortfarande bor hemma och som vill delta på en intervju. Samtalet kommer pågå under ca. 45 minuter och kan antingen ske via sociala plattformar eller genom fysiskt möte. Jag bor i Göteborg och intervjupersonen får vid fysiskt möte själv bestämma lämplig plats. Intervjun kommer att spelas in men materialet är konfidentiellt och kommer inte att användas för andra ändamål än till examensprojektet. Deltagandet är helt frivilligt och du väljer själv vilka frågor du vill svara på samt kan givetvis avbryta intervjun om så önskas.

Jag skulle vara otroligt tacksam om just Du vill avsätta din tid och hjälpa mig. Jag tror och hoppas att det kommer bli ett roligt och givande samtal och jag skall göra mitt yttersta för att skapa en trygg samtalsmiljö. Är du intresserad eller vill du veta mer, vänligen kontakta mig genom ett dm alt. maila mig på bengtssonf@hotmail.se

Tack på förhand,
Varma hälsningar,
Frida Bengtsson

Bilaga 2 – Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Intervjun omfattar ett 30–45 minuter långt samtal och berör ämnet ”Föräldraskap i förhållande till stolthet och skam”. Samtalet kommer att spelas in men materialet behandlas konfidentiellt och kommer inte att användas för andra ändamål än till examensprojektet. Deltagandet är helt frivilligt och respondenten väljer själv vilka frågor hen vill svara på samt kan givetvis avbryta intervjun när som helst utan att ange något skäl.

Materialet kommer att finnas tillgängligt innan publicering om respondenten vill ge sitt godkännande.

Jag samtycker härmed till att delta i studien kring föräldraskap kopplat till stolthet och skam. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt, att jag när som helst kan avbryta mitt deltagande och att materialet behandlas konfidentiellt.

.....
Underskrift

.....
Namnförtydligande

.....
Ort och datum

Kontaktuppgifter

Ansvarig för uppsats:

Frida Bengtsson

bengtssonf@hotmail.se

0701–455755

Handledare:

Veronica Grönlund

veronica.gronlund@gu.se

Bilaga 3 – Intervjuguide

Intervjuguide

Intervjun förväntas ta cirka 45 min.

Intervjupersoner: Tre mammor och tre pappor med barn som fortfarande bor hemma.

Inledning/identitet (lär känna respondentens bakgrund)

1. Berätta om dig själv, vem är du?

- Varför vill du vara med på intervjun?
- Hur länge har du varit förälder?
- Hur många barn har du?
- Vad arbetar du med?

Jämställt föräldraskap:

1. Hur ser fördelningen ut med barnen mellan dig och din partner?

Första tiden:

- Hur ser/såg fördelningen ut av föräldradagarna/dagliga ansvarsuppgifter, under första tiden, koppat till barnet?
- Hur kom ni fram till den fördelningen?
- Fanns det några tveksamheter kring hur ni skulle göra? Bidrog detta till några konflikter/diskussioner eller var ni överens?
- Var du nöjd med den här fördelningen? Vad var du nöjd med och vad var du mindre nöjd med?
- Hur gjorde ni med hushållssysslor, vem tog hand om dessa?
- Nutid, hur ser fördelningen ut idag?
- Hur kom ni fram till den fördelningen?
- Fanns det några tveksamheter kring hur ni skulle göra? Bidrog detta till några konflikter/diskussioner eller var ni överens?
- Är du nöjd med den här fördelningen? Vad var du nöjd med och vad var du mindre nöjd med?
- Vem lämnar på förskolan?
- Vem tar nätterna?
- Vem köper kläder till barnet?
- Vem tar hand om barnet när barnet är sjukt/vem vabbar i förhållandet?

Skuld/skam och stolthet i föräldraskapet

1. Generell skam

- När känner du dig otillräcklig som förälder? Kan du beskriva dessa känslor?
- Har du höga krav på dig själv som förälder? På vilket sätt i så fall?
- Vilka tillfällen är det extra tufft att vara förälder och vad känner du då?
- På vilket sätt tror du ditt föräldraskap påverkas av dessa känslor?
- Upplever du några samhällsideal kopplat till föräldraskapet, på vilket sätt i så fall och hur påverkar det dig?

2. Skambeläggning orsakat av andra

- Har du upplevt att människor i din närhet (kanske familj, vänner, kollegor, svärföräldrar) haft åsikter kring hur ni uppfostrar ert barn? → hur såg i så fall åsikterna ut och hur påverkade det dig?
- Har du upplevt att människor du inte känner så väl (bekanta, kollegor, vänners vänner) har haft åsikter kring hur ni uppfostrar ert barn? → hur såg åsikterna ut och hur påverkade det

dig?

- Har du någon gång upplevt att någon kommenterat/pikat på ett sätt att du tagit åt dig? På vilket sätt och varför?
- Har du någon gång upplevt att andra mammor/pappor har kommenterat något negativt gällande ditt föräldraskap? På vilket sätt?
- Vad är din upplevelse av samhällskrav, alltså krav från omgivningen? Tror det är någon skillnad på kraven som ställs på en mamma och en pappa?
- Har du någon upplevt skamkänslor i jämförandet med andra föräldrar? Hur yttrade det sig i så fall?
- Har du någon upplevelse av tävlande mellan föräldrar? På vilket sätt yttrar det sig i så fall och vad har det fått dig att känna?
- Har du någon erfarenhet av föräldraideal? Hur har du förhållit dig till det?

3. Upplevd stolthet

- När känner du dig som en bra förälder?
- Vad får dig att känna dig stolt i föräldraskapet? Kan du nämna någon specifik händelse?
- Finns det tillfällen då din omgivning bekräftat/uppmuntrat dig i ditt föräldraskap? På vilket sätt i så fall?
- När känner du dig som den bästa versionen av dig själv kopplat till föräldraskap?
- Upplever du någon skillnad i bekräftelse och uppmuntran för mammor och pappor?

Föräldraskap och karriär

- Hur berättade du för din arbetsgivare att du och din partner väntade barn?
- Vilka känslor kände du i samband när du gjorde det?
- Hur reagerade din arbetsgivare och dina kollegor? → vad fick reaktionerna dig att känna?
- Har du någon gång tänkt att föräldraskap kan innebära hinder i din karriär? På vilket sätt i så fall?
- Hur hanterar du balansen mellan föräldraskap och karriär?
- Hur hanterar din partner balansen mellan föräldraskap och karriär?
- Om du vill byta karriärsbana, studera eller ta en ny tjänst, påverkas det av din roll som förälder? På vilket sätt i så fall?